

DIFFERENSIAL VA INDIVIDUAL YONDASHUVLAR ASOSIDA INGLIZ TILINI O'QITISH

Xakimxodjayev Nodir Narimonovich

Xalqaro Nordik Universiteti o'qituvchisi

<https://doi.org/10.5281/zenodo.15037253>

Annotatsiya: Mazkur tezisda ingliz tilini o'qitishda differensial va individual yondashuvlardan foydalanishning nazariy asoslari va amaliy ahamiyati tahlil qilinadi. Har bir o'quvchining o'ziga xos qobiliyatlari, bilim darajasi, o'rganish uslubi va psixologik xususiyatlariga asoslangan holda ta'lim jarayonini tashkil etish zamonaviy pedagogik yondashuvlardan biri sifatida qaraladi. Tezisda differensial va individual yondashuvlarning ta'lim jarayonidagi samaradorligi, o'quvchilarning ingliz tilini o'zlashtirishga bo'lgan motivatsiyasini oshirishdagi roli, shuningdek, zamonaviy ta'lim texnologiyalari bilan integratsiyalashuvi haqida so'z boradi.

Kalit so'zlar: Differensial yondashuv, individual yondashuv, shaxsga yo'naltirilgan ta'lim, pedagogik strategiyalar, individual ehtiyojlari, motivatsiya.

Kirish.

Har bir inson o'ziga xos tafakkurga, qobiliyatga va o'rganish uslubiga ega. Xuddi shu sababli ta'lim jarayonida har bir o'quvchining ehtiyojlari, bilim darajasi va shaxsiy xususiyatlarini inobatga olish muhim ahamiyat kasb etadi. Ayniqsa, chet tilini o'rganish jarayonida bu yondashuv yanada dolzarb bo'lib, o'quvchilarning lingvistik qobiliyatlari, motivatsiyasi va psixologik omillarini hisobga olish ta'lim samaradorligini oshirishga xizmat qiladi.

Bugungi kunda ingliz tilini o'qitishda an'anaviy metodlar bilan bir qatorda differensial va individual yondashuvlar keng qo'llanilmoqda. Differensial yondashuv o'quvchilarni ularning bilim darajasi va qobiliyatlariga qarab guruhlash orqali samarali ta'lim muhitini yaratishga qaratilgan bo'lsa, individual yondashuv har bir o'quvchining o'ziga xos ehtiyojlari va o'rganish sur'atini inobatga olishni talab qiladi. Bu esa, o'z navbatida, ta'lim jarayonini yanada moslashuvchan va samarali qilish imkonini beradi. Zamonaviy pedagogik tadqiqotlar shuni ko'rsatmoqdaki, shaxsga yo'naltirilgan ta'lim usullari orqali til o'rganish jarayoni ancha tez va samarali kechadi. Biroq, bu yondashuvlarni to'g'ri amalga oshirish uchun o'qituvchidan yuqori darajadagi pedagogik mahorat, metodik ko'nikmalar va texnologik innovatsiyalardan samarali foydalanish talab etiladi. Shunday ekan, bugungi ta'lim jarayonida ingliz tilini o'qitishda differensial va individual yondashuvlardan foydalanish o'quvchilarning til kompetensiyasini rivojlantirish, ularning til o'rganishga bo'lgan qiziqishini oshirish hamda ta'lim samaradorligini yuksaltirishning asosiy omillaridan biri sifatida qaralmoqda.

Mazkur tezisda differensial va individual yondashuvlarning ingliz tilini o'qitishdagi o'rni, ularning afzalliklari va ta'lim jarayoniga ta'siri ilmiy-nazariy va amaliy jihatdan tahlil qilinadi. Shuningdek, ushbu yondashuvlarni samarali qo'llash bo'yicha tavsiyalar ilgari suriladi.

Metodologiya:

Ingliz tilini o'qitishda differensial va individual yondashuvlarni samarali qo'llash uchun chuqur ilmiy-tadqiqot asoslariga tayanish muhimdir. Ushbu yondashuvlar har bir o'quvchining ehtiyojlarini inobatga olgan holda ta'limni tashkil etishni nazarda tutadi. Shunday ekan, metodologik asoslar, avvalo, shaxsga yo'naltirilgan ta'lim tamoyillariga, pedagogik-psixologik nazariyalarga va zamonaviy lingvodidaktik tadqiqotlarga tayanadi.

Tezisdagi ingliz tilini o'qitishda differensial va individual yondashuvlarning samaradorligini aniqlash uchun sifat va miqdoriy tadqiqot usullari uyg'unligidan foydalaniladi. Dastlab, ta'lim jarayonida o'quvchilarning individual ehtiyojlarini aniqlash maqsadida diagnostik testlar va so'rovnoma o'tkazildi. Bu usullar o'quvchilarning til o'rganishdagi qiyinchiliklari, o'rganish uslublari hamda motivatsiya darajasini aniqlashga yordam berdi. Shuningdek, o'qituvchilarning ushbu yondashuvlarni qanday qo'llayotganligini tahlil qilish uchun intervyular va dars kuzatuvlari amalga oshirildi.

Tadqiqot davomida amaliy tajriba o'tkazilib, unda differensial yondashuv asosida o'quvchilarni bilim darajalariga ko'ra guruhlariga ajratish va individual yondashuv asosida har bir o'quvchi uchun mos ta'lim usullarini qo'llash sinovdan o'tkazildi. Bu jarayonda o'quvchilarning nutqiy faolligi, lug'at boyligi va grammatik qobiliyatlari baholandi. Natijalarga asoslanib, o'quvchilarning til o'rganishga bo'lgan motivatsiyasi hamda o'zlashtirish darajasida sezilarli o'zgarishlar kuzatildi.

Shuningdek, tadqiqotda zamonaviy texnologiyalardan foydalanish muhim rol o'ynadi. Onlayn platformalar, mobil ilovalar va interaktiv o'qitish vositalari orqali individual yondashuvni qo'llash imkoniyatlari o'rganildi. Raqamli vositalar o'quvchilarning o'z-o'zini mustaqil nazorat qilishiga va o'quv jarayonini yanada moslashuvchan qilishga xizmat qildi. Umuman olganda, metodologik jihatdan differensial va individual yondashuvlarning samaradorligini o'rganish, ularni ta'lim jarayonida to'g'ri yo'lga qo'yish uchun tizimli tadqiqot olib borish zarur. Ushbu tezisdagi o'quvchilarning individual ehtiyojlariga asoslangan ta'limni rivojlantirish bo'yicha ilmiy asoslar, empirik ma'lumotlar va amaliy tavsiyalar taqdim etiladi.

Adabiyotlar tahlili:

Ingliz tilini o'qitishda differensial va individual yondashuvlarning ahamiyati bo'yicha olib borilgan ilmiy tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, har bir o'quvchining shaxsiy ehtiyojlariga moslashgan ta'lim metodlari til o'rganish samaradorligini sezilarli darajada oshiradi. Pedagogika, psixologiya va lingvodidaktika sohalarida bu yondashuvlarni o'rganish bo'yicha turli olimlarning fikrlari hamda tadqiqot natijalari ushbu mavzuning dolzarbligini tasdiqlaydi.

Differensial va individual yondashuvlarning nazariy asoslari D. Nunan va J. Scrivener tadqiqotlarida ingliz tilini o'qitishda individual yondashuv asoslarini tushuntirishga alohida e'tibor qaratilgan. Ular til o'rganish jarayonida o'quvchilarning turli uslublari, bilim darajalari va qobiliyatlariga asoslangan yondashuvlarni qo'llash muhimligini ta'kidlaydi. Ularning ta'kidlashicha, ta'lim jarayonini shaxsiy ehtiyojlarga moslashtirish o'quvchilarning til kompetensiyasini rivojlantirishga xizmat qiladi.

Amaliy tadqiqotlar va zamonaviy texnologiyalar J. Harmer o'zining "The Practice of English Language Teaching" asarida o'quvchilarning individual ehtiyojlarini hisobga olgan holda moslashtirilgan dars rejalari va strategiyalarni ishlab chiqish bo'yicha metodik tavsiyalar beradi. Shuningdek, u ingliz tilini o'rganish jarayonida motivatsiya va differensial yondashuv o'rtasidagi bog'liqlikni tahlil qilib, ushbu uslub ta'lim jarayonida ijobiy natijalar berishini isbotlaydi.

Zamonaviy ta'lim texnologiyalarining rivojlanishi bilan individual yondashuv yanada rivojlanib bormoqda. Mishra va Koehler tomonidan ilgari surilgan TPACK modeli (Technology, Pedagogy, and Content Knowledge) individual ta'lim jarayonida raqamli texnologiyalardan foydalanishning afzalliklarini ko'rsatadi. Onlayn platformalar, sun'iy

intellekt yordamida tuzilgan interaktiv darslar va moslashtirilgan ta'lim dasturlari har bir o'quvchining ehtiyojlariga ko'ra til o'rganish jarayonini muvofiqlashtirish imkonini beradi.

Yevropa va AQShda olib borilgan tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, differensial yondashuv orqali tashkil etilgan darslar o'quvchilarning ingliz tilini o'zlashtirish darajasini oshirishga yordam beradi. Masalan, Tomlinson (2014) tomonidan olib borilgan tadqiqotlar ingliz tilini o'qitishda moslashtirilgan materiallardan foydalanish o'quvchilarning akademik muvaffaqiyatini oshirishga xizmat qilishini tasdiqlaydi.

Rossiyalik pedagog V. A. Slastenin ta'lim jarayonida individual yondashuvning psixologik aspektlarini chuqur tahlil qilib, har bir o'quvchi uchun shaxsiy o'quv strategiyalarini ishlab chiqish muhimligini ta'kidlaydi. Adabiyotlarni tahlil qilish natijasida shuni aytish mumkinki, ingliz tilini o'qitishda differensial va individual yondashuvlar o'quvchilarning ta'lim olishini samarali tashkil etishning muhim omillaridan biridir. Zamonaviy tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, ushbu yondashuvlarni qo'llash o'quvchilarning motivatsiyasini oshirib, ularning mustaqil til o'rganish qobiliyatlarini rivojlantirishga xizmat qiladi. Shuningdek, texnologik vositalar va innovatsion metodlardan foydalanish bu jarayonni yanada takomillashtirishga imkon yaratadi. Bu boradagi ilmiy izlanishlar kelajakda ham rivojlanib borishi va yangi pedagogik innovatsiyalarga asos bo'lishi mumkin.

Muhokama:

Bugungi kunda ingliz tilini o'qitish metodikasi doimiy ravishda rivojlanib borayotgan sohaga aylanib, ta'lim jarayonida individual va differensial yondashuvlarning ahamiyati tobora ortib bormoqda. Ta'lim jarayonida har bir o'quvchining ehtiyojlarini inobatga olish, ularga mos keladigan usullarni tanlash o'quvchilarning til o'rganish motivatsiyasini oshirish bilan birga, ta'lim samaradorligini ham sezilarli darajada yaxshilaydi. Biroq, ushbu yondashuvlarni real ta'lim jarayonida to'laqonli tatbiq etish bir qator muammolar va imkoniyatlarni o'z ichiga oladi. Differensial yondashuv o'quvchilarni bilim darajasi, til o'rganish sur'ati va uslublari bo'yicha guruhlash orqali ta'limni moslashtirishga xizmat qiladi. Bu esa dars jarayonida o'qituvchilarga har bir o'quvchining qobiliyatiga qarab mos materiallarni tanlash imkonini beradi. Biroq, bunday yondashuvni amalga oshirishda o'qituvchilardan katta tayyorgarlik va moslashtirilgan dars materiallari talab etiladi. Ko'p hollarda, standart dars rejalarining mavjudligi va ta'lim tizimidagi umumiy talablarga mos kelish zaruriyati individual yondashuvlarni to'liq amalga oshirishga to'sqinlik qilishi mumkin.

Boshqa tomondan, individual yondashuv har bir o'quvchining o'ziga xos ehtiyojlariga mos keladigan ta'lim strategiyalarini ishlab chiqishni talab qiladi. Masalan, ba'zi o'quvchilar vizual materiallar orqali yaxshiroq o'rganishsa, boshqalari eshitish yoki amaliy mashg'ulotlar orqali tezroq o'zlashtirishi mumkin. Shu bois, o'qituvchilarga har bir o'quvchi uchun mos yondashuvni tanlash muhim ahamiyatga ega. Biroq, bu jarayon dars vaqtining cheklanganligi va o'qituvchining ish yuklamasi sababli qiyinchilik tug'dirishi mumkin.

Tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, zamonaviy texnologiyalar individual va differensial yondashuvlarni qo'llash imkoniyatlarini kengaytiradi. Masalan, onlayn ta'lim platformalari, sun'iy intellekt asosida tuzilgan o'quv dasturlari va interaktiv ilovalar orqali o'quvchilar mustaqil ravishda o'z ehtiyojlariga mos materiallarni tanlab o'rganishlari mumkin. Shu bilan birga, texnologiyalardan foydalanish o'quvchilarning o'z-o'zini baholash va mustaqil o'qish qobiliyatlarini rivojlantirishga yordam beradi. Biroq, bunday yondashuvlarning

muvaffaqiyatli amalga oshirilishi uchun o'quvchilar va o'qituvchilarning raqamli savodxonligi ham muhim omil hisoblanadi.

Differensial va individual yondashuvlarning yana bir muhim jihati ularning ta'lim sifati va baholash tizimiga ta'siridir. Standart test va baholash tizimlari ko'pincha barcha o'quvchilar uchun yagona mezonga asoslangan bo'lib, bu individual farqlarning inobatga olinmasiga sabab bo'lishi mumkin. Shu bois, baholash tizimlarini ham individual yondashuvlarga moslashtirish zarurati paydo bo'lmoqda. Masalan, formativen (rivojlantiruvchi) baholash usullari yoki portfolioga asoslangan baholash tizimlari o'quvchilarning individual rivojlanishini yaxshiroq aks ettirishi mumkin.

Xulosa.

Umuman olganda, ingliz tilini o'qitishda differensial va individual yondashuvlarning qo'llanilishi ta'lim jarayonini yanada samarali qilishga xizmat qiladi. Biroq, bu yondashuvlarni muvaffaqiyatli amalga oshirish uchun o'qituvchilarning yuqori malakaga ega bo'lishi, moslashtirilgan ta'lim resurslarining mavjudligi hamda ta'lim tizimining moslashuvchanligi muhim ahamiyat kasb etadi. Kelajakda ushbu yondashuvlarning yanada keng tatbiq etilishi va rivojlanishi uchun ta'lim muassasalari, tadqiqotchilar va amaliyotchi o'qituvchilar tomonidan yanada chuqur tadqiqotlar olib borilishi lozim..

Foydalanilgan adabiyotlar/Используемая литература/References:

1. Harmer, J. (2007). *The Practice of English Language Teaching*. Pearson Education Limited.
2. Mishra, P., & Koehler, M. J. (2006). *Technological Pedagogical Content Knowledge: A Framework for Teacher Knowledge*. Teachers College Record, 108(6), 1017–1054.
3. Nunan, D. (1989). *Designing Tasks for the Communicative Classroom*. Cambridge University Press.
4. Scrivener, J. (2011). *Learning Teaching: The Essential Guide to English Language Teaching*. Macmillan Education.
5. Slastenin, V. A. (2010). *Pedagogika: Innovatsion yondashuvlar va metodlar*. Moskva: Akademiya.
6. Tomlinson, B. (2014). *Developing Materials for Language Teaching*. Bloomsbury Publishing.